Kardalnok vagy országgyűlési képviselő?

Az „eszmevédelemnek" az a csattanós formája, amely minap a parlament folyosóján olyan szemléltetően mutatott rá közéletünk súlyos betegségére — egy nagyjelentőségű alkotmányjogi kérdés körül támadt bizonytalanságra is felhívja a közfigyelmet.

Az ország feldarabolása után keletkezett választójogi szabályok (1922, 1925, 1938) egyre tágabb területen igyekeztek az arányos képviselet eszményi elgondolását a gyakorlatba átültetni. 1925-ben még csak 46 képviselő választásánál érvényesült az arányosságot célzó választói jog; az utolsó törvényünk már minden képviselő választásában szerephez juttatja azt.

Az arányosságot célzó rendszernek alapgondolata a pártok uralmának biztosítása. A képviselőket e rendszer mellett inkább pártjuk támogatása, mint választóik bizalma juttatja mandátumhoz. A választók bizalma a párttal szemben nyilvánul meg s a pártnak jutott mandátumokat valójában a pártszervezet bizalma és jóindulata ruházza tovább az erre érdemesnek ítélt, megbízható, hűséges párttagokra.

Találóan fogalmazza meg ezt az új alkotmányjogi felfogást azoknak a reverzálisoknak egyike, amilyenekkel egyes pártok az általuk nyeregbe segítendő jelöltek hűségét s a párthoz való ragaszkodását biztosították. Ebben a jelöltek hangsúlyozzák, hogy esetleges megválasztásuk „a párt eredménye lesz" s megfogadják, hogy „a párt megbízásából és képviseletében" elfoglalt tisztségük ellátásánál mindenkor alávetik magukat „a párt, illetve a pártelnökség által adandó direktiváknak". A fogadalom betartásának biztosítására s székesfővárosi törvényhatósági bizottság egyes pártjai blanko lemondó nyilatkozatot is követeltek, mely mellett a megválasztandó külön levélben felhatalmazza a pártelnököt, hogy a „lemondásomat tartalmazó, általam aláírt, dátumnélküli idemellékelt levelet belátása szerint bármikor kitöltse és felhasználja. Ezzel a pártnak módot akarok adni, hogy helyemet más párttag által töltse be". A levél így végződik: „... jelen levelemmel előre önként és készségesen alávetem magam a párt érdekeinek és a pártvezetőség direktíváinak".

A cikk elején említett alkotmányjogi bizonytalanság abból áll elő, hogy *az arányos képviseleti választójog rendszere valóban a pártnak juttatja a mandátumot; a pártérdek — és nem a közérdek — szolgálatára köti le a képviselőt.* Viszont nem változott meg — s így ötletszerűen, mellékesen, bemagyarázhatólag nem is változtatható meg — 1848-as alkotmányjogunknak az az alapgondolata, hogy a megválasztott képviselő az ő törvényhozó tevékenységében önállóan mérlegeli az államérdek szempontjait.

A közigazgatási bíróság nem is késett védelmébe venni a veszélyeztetett alkotmányjogi alapelveket s az említett reverzálisokat érvényteleneknek nyilvánította (1933). A tőle megszokott alkotmányjogi érzékkel és szabatossággal támasztja alá álláspontját: „Az olyan reverzálisok adása, amilyenről a jelen esetben szó van... *a függetlenség alapját képező egyéni szabad elhatározásnak és véleménynyilvánításnak a pártérdek uralma alá való helyezésével egyjelentőségű.* A pártérdek pedig nem mindig egyezik a közérdekkel. Az ilyen tartalmú reverzálisok kérése és adása, mivel a bizottsági tagok függetlenségét veszélyezteti, kétségtelenül ellentétben áll a törvény céljával és szellemével és lényegét tekintve *a régi rendi alkotmányban ismert utasítási és visszahívási jognak burkolt formában való visszaállítását célozza* azzal az eltéréssel, hogy az utasítási és visszahívási jog gyakorlása nem a választókat illetné, akik a megbízást adták, hanem a pártvezetőséget, amely tagjaitól reverzálisokat szedett."

A pártok azonban a legfelső bíróság döntésével szemben is próbálták álláspontjukat, illetve érdekeiket keresztülerőszakolni. A fentidézett reverzális esetében ugyanis a párt azzal felelt a közigazgatási bíróságnak a reverzálist érvénytelenítő döntésére, hogy egyhangú határozattal kimondotta, hogy „a párt tagjai, miután nemcsak reverzálist adtak, hanem becsületszóval is lekötötték magukat, úgy érezzük, hogy az adott szó szentsége a bíróságnál is erősebben kötelez, amely alól felmentést csak a párt vagy a mandátum megszűnése adhat."

A bírói ítélet és az adott szó erejének ilyen szembeállítása után szinte következetesnek kell látnunk a további lépést: az adott szónak a modern „eszmevédelem" csattanós eszközeivel való szankcionálását.

Nem szorul indokolásra, hogy amit a közigazgatási bíróság a székesfővárosi bizottsági tagok reverzálisaira megállapított, az a parlamenti tagságra még fokozottabb mértékben találó. Az sem kétséges, hogy az írott reverzálissal azonos elbírálás alá esik a bármilyen formában jelentkező s bármilyen elnevezéssel megjelölt iratlan ígéret és lekötés is.

Az alkotmányjogunkba becsúszott ezt a bizonytalanságot — sok jövőbeli zűrzavar és bonyodalom forrását — el kell oszlatni. *Érvényt kell szerezni annak az alapelvnek, amelyen mentelmi jogunk nyugszik,* hogy tudniillik amit *az országgyűlés tagja, mint ilyen, hivatásának gyakorlása közben mond vagy tesz, azért őt senki más felelősségre nem vonhatja,* csak az a Ház, amelyhez tartozik.

Tisztázni kell azt a kérdést, hogy a pártok által követelt s a képviselők által vállalt és mandátumvesztéssel szankcionált lekötöttség a párt és pártvezetőség irányában nem feladását jelenti-e annak a mentelmi jognak, amelyről — mint a törvényhozó szabadságának biztosítékáról — a képviselő le sem mondhat.

Jelenlegi jogunk szerint a mentelmi jogot csak hatóság sértheti meg. A parlamenti országos pártokat legújabb választójogi törvényünk ugyan közjogi jogintézmény jellegével ruházta fel, de hatósággá mégsem tette. A reverzálist vevő pártok azonban hatósági jogot bitorolnak, amikor a bíróság által is törvénytelennek nyilvánított eszközökkel azt a jogot igénylik maguknak, hogy a pártbeli képviselőt mandátumától megfoszthassák. Ez ellen az alkotmányellenes törekvés ellen védelmet kell nyujtani s ez újból annak szükségességét bizonyítja, hogy a mentelmi jog sok homályos és vitás kérdését törvényhozási úton végre szabályozni kell. E szabályozás keretében a pártok túlkapásai és a pártszempontok túltengése ellen védelmet kell biztosítani a képviselőnek.

A bizonytalanságot el kell oszlatni. El kell dönteni a kérdést, vajjon a képviselő törvényhozói működésének szabadsága: törvényhozói szuverénitása e fő tétele e még alkotmányjogunknak — vagy pedig a képviselő besorozható-e pártja szavalókórusának a pártvezetőség által előírt szólamot hangoztató, a párt hangerejének egyszerű fokozására kötelezett kardalnokává?

Dr. Molnár Kálmán
egyetemi tanár

„Mint a közvitéz, midőn zászlója alatt elvérzik..."

Társadalmi úton akarnak segíteni a magyar képzőművészek súlyos helyzetén. Az akció irányítását az a Kéz vállalta, akinek simogató agilitása minden altruista mozgalomban valósággal csodákat művelt. Az eredmény azon múlik, hogy a társadalom tehetősei méltónak bizonyulnak-e az akciót irányító kormányzóné elismerő kézszorítására.

Senki nem minősítheti ünneprontásnak, ha most már szót merünk emelni a kulturális élet másik rétege érdekében. Feljogosítva érezzük magunkat a hivatás testvérisége jogán, de azért is, mert a magyar kultúra palotáját ez a réteg is segített megépíteni. A magyar írói rend a történelem viharzásában szintén „vogelfrei" lett, mint kultúrtestvérei a képzőművészetben. Életük — helyesebben: megélhetésük — semmit nem változott, amióta báró *Eötvös* József 1861-ben, a Magyar Írók Segélyegylete alakuló közgyűlésen kimondta azt a ma is fájdalmas igazságot, hogy *„a magyar trónak sorsa hasonló a bányászéhoz, ki, midőn homloka izzadságával a mély aknák kincseit felhozza, mindenkit gazdagít, de maga örökre szegény marad".* Isten őrizz, hogy az eötvösi hasonlatban szociálissá mélyített problémát mi is annak minősítsük, mert akkor parlamenti diszkusszió tárgya lenne. Megelégednénk, ha a képzőművészekéhez hasonló akció indulna meg és annak irányítását ugyanaz a jóságos Kéz vállalná.

Nyolcvan esztendeje, hogy Eötvös beszéde elhangzott, amivel a magyar társadalom tehetőseinek jóérzésére apellált, de a kultúra legfőbb őre ma is megismételhetné néhai elődje márványba kívánkozó szavait. Csak éppen másokra kellene gondolnia, mint Eötvös. A mai szónok is elmondhatná, hogy *„ismertem férfiút, ki életének nagy részét a politikai tudományok egyik leghasznosabb ágának szentelve, a szó legszorosabb értelmében éhen halt meg. Ismertem írót, ki különféle munkái által elismert érdemeket szerzett magának s tehetségének és lankadatlan szorgalmának daczára, inségben végzé életét. Ismertem költőt, kinek művei egykor általános tetszésben részesültek s kinek gyermekei most egy gyenge nő irodalmi munkássága által tartatnak fenn."* Mennyire mai ez a rég elhangzott diagnózis a magyar irodalom betegágya mellett! Mennyire aktuális ez a vádbeszéd a társadalom tehetősei ellen! Mennyire nem történt semmi érdemleges azóta, hogy 1861 november 24-én megtartották a Magyar Írók Segélyegyletének alakuló közgyűlését! Akik Eötvös helyére kerültek: éppen *a magyar kultúra fáklyahordozóiról feledkeztek meg, amikor az írókkal szemben nem teljesítették kötelességüket.*

Nem rekriminálunk, csak felhívjuk a figyelmet a magyar írók súlyos helyzetére. Amikor hivatalos és nemhivatalos ajkakon szinte izzanak a magyar kultúra felsőbbrendűségét hirdető büszke kijelentések, úgy érezzük: itt az ideje, hogy ne csupán erkölcsi elismerésben részesüljön, hanem gazdasági szempontból is méltó helyzetbe kerüljön a magyar író, aki — *„mint közvitéz, midőn zászlója alatt elvérzik"* — még azzal sem vigasztalhatja magát, hogy szerény, de biztos kenyeret hagy örökül özvegyének és gyermekeinek.

Erdődy Elek

GÁZFŐZŐTANFOLYAMOK BUDÁN. A Volt Iskolatársnők Szövetsége februárban a következő hatheles gázfőzőtanfolyamokat tartja meg: Kezdők tanfolyama (a polgári konyha ételei: február 20-tól, kedden és pénteken. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 20 pengő. Haladók tanfolyama (francia konyha, tálalás, díszítés) hétfőn és csütörtökön, február 19-től. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 20 pengő. Egytálsétel (gyorsan elkészíthető ebédek és vacsorák): minden szerdán, február 21-től. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 12 pengő. Turisták főzőtanfolyama (szabadban is elkészíthető ételek) turisták, cserkészek és levente vezetők részére. Minden szombaton, február 24-től. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 10 P. A tanfolyamok mindenkor délután 5—8-ig vannak a II., Batthyány-utcai községi polgári leányiskolában. Beiratkozás ugyanott délelőtt 10-től 1-ig és délután 5—7-ig. Telefon: 151-860.

Katona Jenő lapja, a
Jelenkor
a független Magyarországért harcolt
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Váci utca 38. III. 16. T. 185-246. Előfizetés: fél évre 2 P, egy évre 4 P. Csekkszámlaszám: 11.870

Angol és francia tőke az USA-ban

Már a tragikus szeptember 1 előtt nyilvánvaló volt, hogy háború esetén Anglia és Franciaország nyersanyagaik és hadiszükségleteik kielégítésénél külföldi piacokra, elsősorban az USA-ra lesznek utalva. A háború kitörésekor, még jóval a semlegességi törvény megváltoztatása előtt, megindultak a találgatások pénzügyi körökben, vajjon mennyi és milyenfajta likvidálható dollárköveteléseik vannak a szövetségeseknek Amerikában. Ennek a találgatásnak most véget vet a *Federal Reserve System* (az USA nemzeti bankja) által már 1939 augusztusában lefolytatott vizsgálatok eredménye, melyeket most hoztak nyilvánosságra.

A vizsgálat felöleli az összes külföldi tulajdonban lévő amerikai értékeket, azok minden megjelenési formájában. Az oroszlánrész természetesen Angliáé és Franciaországé, azután jönnek, de már lényegesen kisebb összegekkel a tőkeerős semleges államok: Hollandia, Svájc, Belgium, stb. Olasz, orosz és német adatokról hallgat a statisztika, mert ilyenek legfeljebb jelentéktelen csökevények formájában találhatók fel.

Az USA-ban elhelyezett angol és francia tőke megoszlása

Balra az angol (Kanadával együtt), jobbra a francia értékek. Minden jelkép 200 millió dollár értéket jelképez:

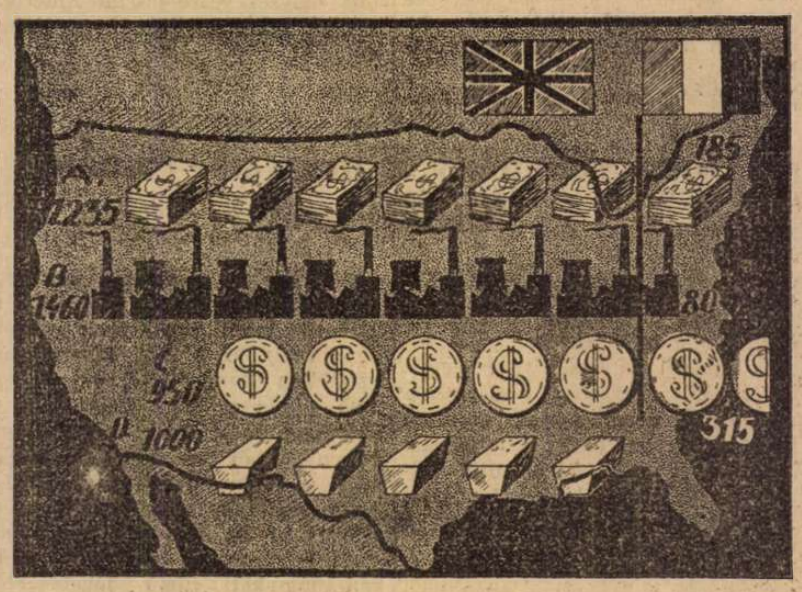

A. Értékpapirok, részvények, kötvények.
B. Közvetlen ipari, stb. beruházások.
C. Dollárra szóló követelések.
D. Tényleges arany (earmarked gold) rudakban vagy téglákban.

*

Az angol és francia követelések végösszege 5.2 milliárd dollár körül van. Ez az összeg Anglia egyévi háborús költségvetésének felelne meg. Miután a francia háborús költségelőirányzat szintén ilyen szédületes összegek körül mozog, mondhatjuk, hogy a szövetségesek minden egyéb pénzforrás híján, csak Amerikában fekvő tőkéik erejével körülbelül *félévig* folytathatják a háborút anélkül, hogy bármely más pénzforráshoz kellene nyúlniok. A fenti összegből amerikai pénzügyi körök becslése szerint december közepéig mindössze körülbelül 100 millió dollárnyit használtak fel, ami a fenti összegnek nem egészen 2%-a.

A fenti tőkék természetesen nem egyformán likvidálhatók. A legkönnyebben hozzáférhetők és felhasználhatók a *dollárkövetelések* és a francia, illetve angol nemzeti bank számláján kezelt *színarany*. Az *értékpapirok* likvidálásánál tőzsdetechnikai okokból már óvatosabban kell eljárni, nehogy ilyen nagy értékek piacra dobása katasztrófális következményekkel járjon az egész piacra. A *közvetlen beruházásokra* belátható időn belül aligha fog sor kerülni s a többi tételek mozgósítása a rendelkezésre álló elég hosszú idő alatt minden zökkenő nélkül folyhat le.

Markos György

Jubiláris csendőrnap-ünnepség

A csendőrség szerdán ünnepélyes keretek között ülte meg fennállásának 59. évfordulóját a budai csendőrlaktanyában. Az ünnepség istentiszteletteI kezdődött, majd *Vattay* Ferenc csendőrezredes vezetésével koszorút helyeztek el a hősi halált halt csendőrök emléktábláján, ugyancsak megkoszorúzták a kommunizmus alatti hősi halált halt csendőrök emlékművét. A csendőrnap jelentőségét vitéz *Torzsay* Lénárt ezredes, a budapesti csendőrkerület parancsnoka méltatta lelkes beszédben. A csendőrdiszszázad végül elvonult vitéz *Nemerey* Márton tábornok, csendőrségi felügyelő előtt, aki kiosztotta a kitüntetéseket és dicsérő okiratokat.

Ungvárott, az ottani csendőrzászlóalj nagy közönség jelenlétében szerdán csendőrnapot tartott. *Kricsfalussy Hrabár* Endre csendőrezredes méltatta a nap jelentőségét. A dicséretek és jutalmak kiosztása után díszszemle volt az Ungparton báró *Perényi* Zsigmond kormányzói biztos, vitéz *Szűcs* Andor tábornok, helyőrségi parancsnok és a többi előkelőség előtt.

Minden külön értesítés helyett.

Schusdek M. Ernő úgy a maga, mint egész családja nevében fájdalommal megtört szívvel tudatja, hogy a legjobb feleség, anya, nagyanya és rokon

Schusdek M. Ernőné

szül. Hoffmann Janka

jótékony életének 65., boldog házasságának 27. évében február 14-én jobblétre szenderült.

Drága halottunkat **február 16-án déli fél 1 órakor** hantoljuk el **a rákoskeresztúri temetőben.**

Távozása örök veszteséget jelent számunkra.

Gyászolják: **Vajda Sándorné** szül. **Kozma Aranka** és **Kozma Árpád** gyermekei, **Vajda Sándor** veje, **Kozma Árpádné** szül. **Preisz Anna** menye, **Kozma Marika** unokája és egész **rokonsága.**

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.